

تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت ورزشی جانبازان

(مورد مطالعه: جانبازان ورزشکار استان تهران در سال ۱۳۹۵)

بهرام قدیمی^۱

محمد رحیمی^۲

آزاده اسدی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۷/۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۸/۱۳

تحقیق حاضر بر آن است تا با دیدی جامعه‌شناختی که مشتمل بر دو بخش نظری و میدانی است، به تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت جانبازان در فعالیت‌های ورزشی بپردازد. برای تبیین متغیر مستقل که پایگاه اقتصادی-اجتماعی می‌باشد، از آرای پی‌یر بوردیو-یکی از نظریه‌پردازان معاصر- استفاده گردیده و در مورد متغیر وابسته که مشارکت ورزشی است، از دیدگاه‌های نظریه‌پردازان بزرگ جامعه‌شناسی ورزش نظیر راولند و فریدسون، اسکالن و سیمون بهره‌گیری شده است. بخش میدانی که بصورت پیمایشی می‌باشد، با استفاده از تکنیک پرسشنامه داده‌ها را سنجیده، توصیف و تحلیل می‌نماید. نمونه تحقیق شامل ۳۷۲ نفر از جانبازان ورزشکار استان تهران می‌باشد. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. پس از تکمیل پرسشنامه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری اقدام به تحلیل داده‌ها شد. پردازش‌ها و آزمون‌های آماری مبین این واقعیت است که بین ابعاد پایگاه اقتصادی-اجتماعی جانبازان ورزشکار (درآمد، شغل و تحصیلات)، سن، وضعیت تأهل، رشته‌های ورزشی، درصد جانبازی و مشارکت جانبازان در فعالیت‌های ورزشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: مشارکت ورزشی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، رشته‌های ورزشی و درصد جانبازی

^۱ استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دکترای جامعه‌شناسی، مدرس گروه جامعه‌شناسی، واحد خلیخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلیخال، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی ورزش، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ورزش به عنوان پدیده‌ای اجتماعی در همه جوامع جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. هیأت‌ها، انجمن‌ها، نهادها، اتحادیه‌ها و کمیته‌هایی که به موضوع ورزش می‌پردازند و در راستای حمایت از فعالیت‌های ورزشی^۱، چه در سطح محلی و چه در سطح رسمی، کار و تلاش می‌کنند، خود جلوه‌ها و مظاهری از این جایگاه هستند. ارتباط فعالیت‌های بدنی و ورزش با علوم مختلف، زمینه‌های جدیدی را برای مطالعه انسان فراهم کرده است. گستردگی مطالب و مسائل مرتبط با ورزش و تربیت بدنی به حدی است که نیاز به علوم تخصصی و مطالعات ویژه را به وجود آورده است. بدون تردید، پی‌ریزی یک جامعه سالم و با نشاط در گرو سلامت روحی و جسمی اعضای جامعه و مرهون تلاش نیروهای انسانی سالم، کارآمد و فکور می‌باشد. در عصر حاضر، ورزش در سلامت عمومی افراد، گذران اوقات فراغت سالم، با نشاط و لذت بخش و در آموزش و پرورش به ویژه در نسل نوجوان و جوان، ایجاد روابط اجتماعی سالم در جامعه و پیشگیری از بسیاری مفاسد اجتماعی و انحرافات اخلاقی، نقش مثبت خود را متجلی ساخته است. در میان طیف گسترده مخاطبان، تنها عده خاصی فعالانه در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کنند و الزامات مربوط به آن را می‌پذیرند. جامعه‌شناسان ورزش بر این نکته تاکید می‌کنند که ورزشکاران مادر زادی وجود ندارند. وقتی گفته می‌شود برخی ذاتاً ورزشکار به دنیا می‌آیند، می‌تواند سبب بد فهمی شود، زیرا تنها داشتن توان بدنی برای ورزشکار شدن کافی نیست (اشنایدر و اسپرایترز^۲، ۱۹۸۷). ورزش به عنوان یکی از مظاهر فردی- اجتماعی، ضمن حفظ و بقای سلامت روحی و جسمی آحاد جامعه، در ایفای صحیح نقش‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی حائز اهمیت است. ورزش علاوه بر این دارای منافع اجتماعی خردتری مانند افزایش حرمت و اعتماد به نفس، صاحب قدرت و اختیار شدن گروه‌های فاقد مزیت‌های اجتماعی، اصلاح و بهبود توانایی‌های اجتماع به پذیرش ابتکار و نوآوری، تقلیل در جرم، خرابکاری، تخلف و انحرافات اجتماعی، افزایش وحدت اجتماعی و همکاری، گسترش هویت جمعی و افزایش همبستگی، تشویق بهترین بودن در جامعه، ایجاد اشتغال و درآمدهای جدید، افزایش تولید به وسیله افزایش سطح سلامت نیروی کار، بهبود و افزایش سلامت عمومی در جامعه و ... است (پارسامهر، ۱۳۸۸: ۱۱). با توجه به این که پژوهش حاضر، مسئله مشارکت ورزشی را در بین قشر جانبازان ورزشکار مورد مطالعه قرار می‌دهد، می‌توان از جنبه‌های مختلف به اهمیت آن اشاره کرد. مشارکت اجتماعی جانبازان دارای کارکردهای اجتماعی بسیاری

---

1. Sport activities
2. Schneider and Spreitzer

می‌تواند باشد: نخست این که چون عده زیادی از جانبازان، مجروحیت جسمی و روحی خود را از بهترین سال‌های جوانی با خود دارند و سلامتی آن‌ها به سبب مجروحیت از بین رفته است، لذا چنانچه جانبازان به مشارکت داوطلبانه و خود جوش در فعالیت‌های ورزشی ترغیب شوند، این امر می‌تواند بر سلامت جسمانی و روانی آنان تأثیر بگذارد و باعث افزایش شادی و نشاط اجتماعی این قشر شود و توانمندی آنان را در برخورد با مسائل روزمره زندگی فزونی بخشد. دوم آن که پرداختن به موضوع مشارکت ورزشی جانبازان می‌تواند به شناخت مهمترین چالش‌های مشارکت این گروه و عواملی که سبب کاهش یا افزایش مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های ورزشی می‌شود، کمک نماید و مسئولان و مدیران شهری و نهادهای اجتماعی ذی‌ربط را برانگیزد تا برنامه‌ریزی منسجمی برای بهبود وضعیت اجتماعی این قشر انجام دهند.

پیشینه پژوهش

متینی صدر (۱۳۷۰) پژوهشی در قالب پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد با عنوان "بررسی افسردگی و تمایلات خودکشی در جانبازان بستری در آسایشگاه تهران و مقایسه آن با جانبازان قطع نخاعی بستری در منزل و افراد سالم" انجام داده است. یافته‌های این تحقیق نشان داد که حضور جانبازان در منزل و زندگی در کنار خانواده، تأثیر مثبتی بر عملکرد سلامتی آنها داشته است.

ابراهیمی، بوالهروی و ذوالفقاری (۱۳۸۱) تحقیقی با عنوان "بررسی رابطه شیوه‌های مقابله با استرس و حمایت اجتماعی با میزان افسردگی جانبازان قطع نخاعی" انجام دادند. آزمودنی‌های این تحقیق عبارت بودند از ۷۰ جانباز قطع نخاعی که در منزل اقامت داشتند. یافته‌ها نشان داد جانبازانی که کمتر بین میزان افسردگی را داشتند، به طور معنی‌داری از روش‌های مؤثر مقابله‌ای متمرکز بر مسئله، به ویژه روش‌های روی آوردن به مذهب، مقابله فعال و برنامه‌ریزی، جست‌وجوی حمایت اجتماعی و تفسیر مثبت استفاده می‌کردند. همچنین، جانبازانی که بالاترین میزان نشانه‌های افسردگی را داشتند، از حمایت اجتماعی کمتری نسبت به جانبازانی برخوردار بودند که نشانه‌های افسردگی کمتری داشتند و دارای کشمکش‌های میان فرد بیشتری بودند. همچنین اشتغال، اعزام داوطلبانه به جبهه‌ها (شاخصی از اعتقاد و تمرکز کنترل درونی) با نشانه‌های افسردگی، کمتر رابطه داشته است. نتیجه این یافته‌ها مبین نقش مؤثر حمایت اجتماعی و شیوه‌های مقابله‌ای به ویژه در کاهش نشانه‌های افسردگی، احساس بهتر و تحمل پیامدهای بیماری‌ها و آسیب‌های جدی مانند قطع نخاع است.

پورسلطانی زرنندی (۱۳۸۲) در مقایسه سلامت عمومی جانبازان و معلولان ورزشکار و غیر ورزشکار ایرانی دریافت که ۵۰/۴ درصد از نمونه ها، فعالیت ورزشی نداشتند و از بین ۴۹/۶ درصد افرادی که فعالیت ورزشی داشتند، ۱۲/۴ درصد به صورت هر روز، ۲۷/۳ درصد یک روز در میان، ۲۷/۸ درصد هفته ای دو بار، ۷/۶ درصد هفته ای یک بار و ۲۴/۸ درصد به طور نامنظم فعالیت ورزشی می کردند. ۷۰ درصد در هیچ مسابقه‌ای شرکت نداشتند و بیش از ۶۵ درصد نیز از سالن‌های ورزشی عمومی استفاده می کردند. این نشان می‌دهد که انگیزه جانبازان از فعالیت‌های ورزشی، بیشتر سلامت فردی و حفظ تندرستی، نشاط و آرامش پذیری است، نه ورزش قهرمانی و الویت بیشتر آن‌ها پیاده‌روی و آمادگی جسمانی می‌باشد.

معین نعمتی (۱۳۷۹) در بررسی ورزش جانبازان نشان می‌دهد که رفت و آمد، فقدان امکانات و تجهیزات ورزشی، نداشتن مربی و ترس از آسیب بدنی، جزو بزرگترین موانع و مشکلات این افراد برای فعالیت ورزشی است. بر این اساس و با توجه به آنچه که گفته شد در این موضوع با دو دسته از متغیرها سر و کار داریم؛ برای تبیین متغیر مستقل که پایگاه اقتصادی-اجتماعی می‌باشد، از آرای پی یر بوردیو-یکی از نظریه پردازان بزرگ معاصر- استفاده می‌کنیم. بوردیو در مباحث خود به طبقه اجتماعی و ورزش اشاره می‌کند. وی معتقد است عادات هر طبقه اجتماعی از طریق ورزش و سایر فعالیت‌های فرهنگی مشخص و آشکار می‌گردد. طبقه اجتماعی در باشگاه‌های ورزشی و انتخاب آن‌ها از سوی ورزشکاران ظهور می‌یابد؛ به طوری که باشگاه‌های ورزشی انحصاری در به عضویت گرفتن اعضای خود، محدودیت‌هایی را در نظر می‌گیرند و افراد سطح بالا را با سطح بالای سرمایه در باشگاه‌های خاص می‌یابیم.

چارچوب نظری پژوهش

تئوری‌های تبیین کننده متغیر وابسته

میزان مشارکت ورزشی

پییر بوردیو^۱: به نظر بوردیو مهم‌ترین عامل‌هایی که می‌توانند نحوه توزیع رفتارهای ورزشی در میان اقشار متفاوت جامعه را توضیح دهند عبارت اند از:

- ۱- سرمایه اقتصادی: شامل درآمد پولی، سایر منابع مالی، دارایی‌ها و حقوق مالی.
- ۲- سرمایه فرهنگی: شامل گرایش‌ها و عادات‌های دیرپایی که طی فرآیند جامعه‌پذیری حاصل می‌شوند و هدف‌های فرهنگی ارزشمندی نظیر قابلیت‌های تحصیلی و مهارتی را به دنبال دارند.

راولند و فريديسون^۱، معتقدند براي ايجاد شرايط لازم براي مشاركت مداوم در فعاليت‌هاي ورزشي، ورزش بايد به صورت لذت بخشي در سنین پايين به افراد ارائه گردد تا آن‌ها بتوانند در آينده دوباره به آن تمايل پيدا نمايند. ارائه ورزش به صورت لذت بخش به افراد سبب مي‌شود كه مشاركت در فعاليت‌هاي ورزشي به صورت يك ميل دروني درآمده و مشاركت افراد در آن به طور مداوم ادامه يابد. به نظر آن‌ها ايجاد شرايط لازم براي شكل‌گيري تجارب لذت‌بخش و خوش‌آيند در ورزش، راهكاري مناسب براي افزايش سطح فعاليت‌هاي ورزشي در سنین پايين مي‌باشد كه به نوبه خود سبب تغيير نگرش افراد در مورد ارزش تمرين و فعاليت بدني و از همه مهم‌تر، كسب نتايج بلند مدت و سودمندترى مانند سلامتي براي افراد از طريق مشاركت مداوم در فعاليت‌هاي ورزشي در طول زندگي‌شان مي‌گردد (پارسامهر، ۱۳۹۰). اسكن لن و سيمون^۲ با بهره‌گيري از نظريه راولند و فريديسون مبني بر لذت بخش نمودن مشاركت در فعاليت‌هاي ورزشي، متغير لذت ورزشي را در مدل انگيزشي بزرگتري به نام "مدل تعهد ورزشي" كه به معني ميل و تصميم به ادامه مشاركت در فعاليت ورزشي است، بكار مي‌گيرند. تعهد ورزشي به عنوان يك ساختار روان‌شناختي، نشان دهنده ميل و خواست فرد جهت شركت مستمر در فعاليت‌هاي ورزشي است. تعهد ورزشي منعكس‌كننده نيروهاي انگيزشي فرد براي ادامه مشاركت و نشان دهنده اهميت زير ساخت‌هاي رواني مبتني بر پا فشاري بر ادامه يك رفتار يا فعاليت معين مي‌باشد. تعهد ورزشي مي‌تواند مربوط به يك برنامه ورزشي، يك رشته ورزشي (براي مثال فوتبال) و يا تعهد به شركت مستمر در انواع فعاليت‌هاي ورزشي باشد (پارسامهر، ۱۳۹۰).

پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
راولند و فريديسون

تئوري‌هاي تبیین‌کننده متغیرهای مستقل اصلی

۱. تئوري‌هاي تبیین‌کننده متغیر پایگاه اقتصادی اجتماعی

با توجه به اينكه در اين تحقيق مطالعه پایگاه اقتصادی- اجتماعی بر اساس نظريه بورديو صورت مي‌گيرد، سه جنبه وضعيت اقتصادی، منزلت و قدرت، براي سنجش پایگاه اقتصادی- اجتماعی جانبازان در نظر گرفته شده است. وضعيت اقتصادی از تركيب ميزان درآمد، وضعيت مسكن و محل سکونت سنجيده مي‌شود. متغيرهائي كه تبیین‌کننده پایگاه اقتصادی- اجتماعی هستند عبارت اند از: وضع اقتصادی، منزلت و قدرت كه تقريباً مورد توجه تمامی نظريه پردازان اين حوزه بوده است.

1- Rowland & Freedson
2- Scanlan & Simons

۲. تئوری‌های تبیین‌کننده متغیر رشته‌های ورزشی

مطابق با دیدگاه فرد-مداری، صفات و خصیصه‌های شخصی ورزشکار، بیشتر بر رفتار ورزشی مؤثرند و میزان مشارکت در فعالیت‌های مختلف ورزشی تا حدی تحت تأثیر عوامل انگیزشی چون حس رقابت جویی و پیروز شدن قرار می‌گیرد (Reiss, 2001: 1139-1145). فرانکن و همکاران در یک کار تجربی بر روی گروهی از دانشجویان ورزشکار نشان دادند که انتخاب نوع رشته ورزشی در تعامل با عوامل شخصیتی حس رقابت‌جویی و تسلط در زمینه‌های ورزشی و رقابت می‌باشد (Franken, 1994: 467-476).

۳. تئوری‌های تبیین‌کننده متغیر درصد جانبازی

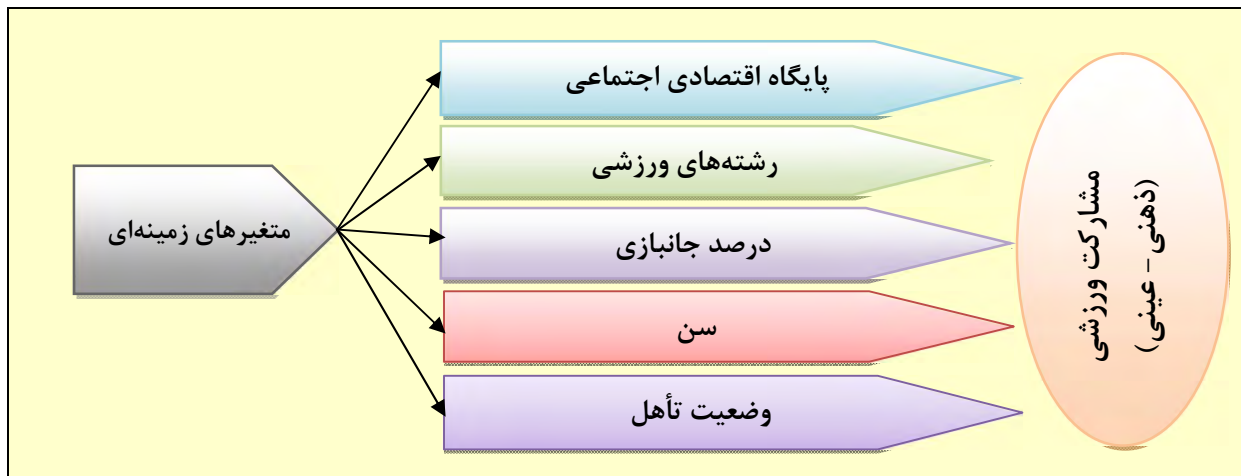
مطابق با نظریه انگیزه‌های مشارکت ورزشی گیل^۱ (۱۹۸۳) که شامل مؤلفه‌های سلامتی و تندرستی، فعالیت با دوستان، شهرت، پایگاه اجتماعی، رویدادهای ورزشی و کسب آرامش از طریق ورزش است (Gill, 1983: 14)، افراد معلول با هر نوع و درجه‌ای از معلولیت، ناخواسته دچار نوعی از سبک زندگی می‌شوند که شاید بتوان آن را سبک زندگی غیرفعال نامید. در این سبک زندگی، بدن از تحرک لازم برخوردار نیست و طبیعی است که سلامتی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد سطح پایین آمادگی جسمانی معلولان مرتبط با محدودیت‌ها و موانع رشد حرکتی، سبک زندگی غیرفعال، شانس کمتر برای شرکت در فعالیت‌های تفریحی و اجتماعی و کمبود انگیزش برای حداکثر تلاش در حین تمرین باشد (Graham, 2000: 152-161).

تئوری‌های تبیین‌کننده متغیرهای مستقل زمینه‌ای

ریمون توماس (۱۹۸۲) در مورد گرایش به مشارکت ورزشی اظهار می‌دارد که سن و وضعیت تاهل بر گرایش به ورزش و مشارکت‌های ورزشی مؤثر است. اسلنکر^۲ (۱۹۸۴) نیز معتقد است که موانع ادراکی برای مشارکت ورزشی مانند فقدان زمان کافی، مسئولیت‌های شغلی، خانوادگی، بدی آب و هوا و ... به طور معنی داری عامل تمایز میان کسانی می‌باشد که در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کنند و آنها که هیچ فعالیت فیزیکی ندارند.

1- Gill
2- Slanker

ترسیم مدل علی (بر اساس فرضیه‌های تحقیق)

فرضیه‌های پژوهش

۱. پایگاه اقتصادی-اجتماعی (وضع اقتصادی، منزلت و قدرت) با میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار (بعد ذهنی و عینی) رابطه معناداری دارد.
۲. رشته‌های ورزشی با میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار (بعد ذهنی و عینی) رابطه معناداری دارد.
۳. درصد جانبازی با میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار (بعد ذهنی و عینی) رابطه معناداری دارد.
۴. متغیرهای مستقل زمینه‌ای (سن، وضع تأهل) با میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار (بعد ذهنی و عینی) رابطه معناداری دارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق

روش به کار رفته در این پژوهش بر اساس موضوع تحقیق، از نوع پیمایشی است. با توجه به اینکه پژوهش در مقطع خاصی از زمان انجام می‌شود، بنابراین طرح تحقیق، مقطعی است. پژوهشگر برای کسب اطلاعات مورد نیاز تحقیق از روش پیمایشی استفاده کرده است تا با استفاده از داده‌ها و پاسخ‌های پرسش‌شوندگان به اهداف فرضیه‌ها و سوالات پژوهش دست یابد.

جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری این پژوهش کلیه جانبازان ورزشکار استان تهران می‌باشند که بر اساس آمار بنیاد شهید و امور ایثارگران، تعدادشان ۱۱۶۵۴ نفر برآورد شده است. از این تعداد با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۲ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری در این پژوهش، ترکیبی از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. در این تحقیق ابتدا اماکن ورزشی مختص جانبازان (تحت پوشش موسسه ایثار وابسته به بنیاد شهید و امور ایثارگران) شهر تهران که در تقسیم‌بندی به مناطق (۱)، (۲)، (۳)، (۴)، (۵ و ۲۲)، (۶ و ۷)، (۸)، (۹ و ۲۱)، (۱۰ و ۱۱)، (۱۲ و ۱۳) و (۱۴) و (۱۶ و ۱۹) تقسیم شده اند، مد نظر قرار گرفته است. سپس از بین هر کدام از اماکن ورزشی موجود، چند مکان ورزشی به صورت تصادفی انتخاب و پژوهشگر پس از حضور در اماکن ورزشی انتخاب شده از مناطق مختلف، بر حسب تعداد نمونه در رشته‌های ورزشی متفاوت، اقدام به گردآوری داده‌ها کرده است.

ابزار گردآوری و سنجش داده‌های تحقیق

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار (spss) و آزمون‌های آماری مناسب بر اساس سطح متغیرها استفاده شده است. جهت شناسایی اعتبار شاخص‌های پرسشنامه از اعتبار محتوایی صوری استفاده شد و پرسشنامه طراحی شده با توجه به اجماع نظر اساتید حوزه جامعه‌شناسی تصحیح و نهایی گردید. همچنین، جهت سنجش پایایی ابزار پژوهش از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و پس از کدگذاری و استخراج داده‌ها، آزمون آلفای کرونباخ انجام گردید که آلفای به دست آمده بالای ۰/۷ است. بنابراین گویه‌های طراحی شده دارای قابلیت اعتماد است.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

میزان مشارکت ورزشی (متغیر وابسته)

مشارکت ورزشی در این تحقیق با دو بعد ذهنی و عینی سنجیده می‌شود. از مؤلفه‌های مشارکت ورزشی در بعد ذهنی، علاقمندی و در بعد عینی، میزان سرمایه‌گذاری می‌باشد. برای سنجش میزان علاقمندی از مقوله‌های انجام فعالیت‌های ورزشی، رضایت بخش بودن شرکت در فعالیت‌های ورزشی، لذت بردن از موفقیت‌های ورزشی، شرکت در فعالیت‌های ورزشی راه دستیابی به فرصت‌های دیگر می‌باشد، پرداختن به ورزش باعث می‌شود کلیه مسائل و مشکلات روزمره زندگی را فراموش کنم، استفاده شده است و برای

سنجش میزان سرمایه‌گذاری از مقوله‌های شرکت در فعالیت‌های ورزشی، اختصاص زمان بیشتر برای کسب اطلاعات از رویدادهای ورزشی از طریق انجام منظم فعالیت‌های ورزشی، کسب مهارت جدید با انجام فعالیت‌های ورزشی، تشویق از سوی دوستان، اساتید و مربیان و اعضای خانواده برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی استفاده شده است.

پایگاه اقتصادی اجتماعی (متغیر مستقل اصلی)

با توجه به اینکه در این تحقیق مطالعه پایگاه اقتصادی- اجتماعی بر اساس نظریه بورديو صورت می‌گیرد، سه جنبه وضعیت اقتصادی، منزلت و قدرت، برای سنجش پایگاه اقتصادی اجتماعی جانبازان در نظر گرفته شده است. وضعیت اقتصادی از ترکیب میزان درآمد، وضعیت مسکن و محل سکونت سنجیده می‌شود. متغیرهایی که تبیین کننده پایگاه اقتصادی اجتماعی هستند عبارت اند از: وضع اقتصادی، منزلت و قدرت که تقریباً مورد توجه تمامی نظریه پردازان این حوزه بوده اند.

رشته‌های ورزشی (متغیر مستقل اصلی)

رشته‌های ورزشی در این پژوهش، گرایش به مجموعه فعالیت‌ها یا مهارت‌های عادی می‌باشد که جانبازان بر پایه یک رشته قوانین مورد توافق همگانی و با اهداف تفریحی، یا برای مسابقه، نشاط شخصی، دستیابی به ورزیدگی، مهارت جویی یا آمیزه‌ای از این اهداف بدان روی می‌آورند. شاخص‌هایی که برای سنجش متغیر رشته‌های ورزشی جانبازان در نظر گرفته شده است شامل کوهنوردی، شنا، دارت، بدنسازی، فوتبال، تنیس روی میز، تیر اندازی، باستانی، بسکتبال با ویلچر و والیبال نشسته می‌باشد.

درصد جانبازی (متغیر مستقل اصلی)

در حال حاضر، جانباز را فردی می‌دانند که توانایی کمتر از حد طبیعی (بهنجار) با یک نارسایی کالبد شناختی یا کنشی را داراست و در نتیجه برای او رقابت با همسالان خود مشکل است. در این تحقیق، منظور از درصد جانبازی، تعیین میزان برخورداری جانبازان از اختلالات و نقصان‌های عارضی جسمانی و روانی است.

متغیرهای مستقل زمینه‌ای

متغیرهای زمینه‌ای، اطلاعاتی در زمینه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مربوط به جنس، سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، وضعیت اقتصادی، تعداد اعضای خانواده و میزان درآمد فرد را می‌سنجد. منظور از

متغیرهای زمینه‌ای در این پژوهش اطلاعات جمعیت‌شناختی نظیر سن و وضعیت تأهل جانبازان ورزشکار می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

نیکویی سنجش متغیرهای تحقیق

بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (K-S): برای استفاده از تکنیک‌های آماری ابتدا باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال برخوردار است یا غیر نرمال. چون در صورت نرمال بودن توزیع داده‌های جمع‌آوری شده برای آزمون فرضیه‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود و در صورت غیر نرمال بودن از آزمون‌های ناپارامتریک. بدین منظور در این مرحله به بررسی نتایج حاصل از آزمون کولموگروف اسمیرنوف در مورد هر یک از متغیرهای وابسته و مستقل می‌پردازیم و بر اساس نتایج حاصل از آزمون‌های مناسب، برای بررسی صحت و سقم، فرضیات تحقیق را انتخاب می‌کنیم.

در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون کمتر از $0/05$ باشد، فرض صفر را رد کرده و با اطمینان 95 درصد می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال نیست. در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون بیشتر از $0/05$ باشد، فرض صفر پذیرفته می‌شود و توزیع داده‌ها نرمال است.

با توجه به نتایج جدول زیر اگر مقدار سطح معنی‌داری بزرگتر از مقدار خطا باشد، فرضیه صفر را نتیجه می‌گیریم و در صورتی که مقدار سطح معنی‌داری از مقدار خطا کوچکتر باشد فرضیه یک را نتیجه می‌گیریم.

جدول ۱: بررسی توزیع متغیر مشارکت ورزشی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی

عامل	سطح معنی‌داری	مقدار خطا	تأیید فرضیه	نتیجه‌گیری
مشارکت ورزشی جانبازان	$0/157$	$0/05$	H_0	توزیع نرمال است
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	$0/547$	$0/05$	H_0	توزیع نرمال است

با توجه به نتایج جدول فوق، چون مقدار سطح معنی‌داری برای تمام مؤلفه‌ها بزرگتر از مقدار خطا $0/05$ است، در نتیجه این متغیرها دارای توزیع نرمال هستند.

توصیف آماری متغیرهای تحقیق (آمار توصیفی)

توصیف متغیرهای تحقیق

- پایگاه اقتصادی - اجتماعی

برای سنجش پایگاه اقتصادی - اجتماعی ملاک‌ها و شاخص‌های متفاوتی وجود دارد. در این پژوهش سه شاخص درآمد، شغل و تحصیلات برای سنجش پایگاه اقتصادی - اجتماعی جانبازان در نظر گرفته شده است. برای این کار پس از دسته بندی درآمد به سه دسته (درآمد کمتر از یک میلیون تومان درآمد کم، بین یک میلیون تومان تا ۲ میلیون تومان درآمد متوسط و بالاتر از ۲ میلیون تومان درآمد بالا) درآمد با ضریب ۳، شغل با ضریب ۲ و تحصیلات با ضریب ۱ تأثیر داده شد و نهایت سه طبقه اجتماعی - اقتصادی دست آمد. جدول زیر توزیع فراوانی بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی را نشان می دهد.

جدول ۲: توزیع فراوانی بر حسب پایگاه اقتصادی اجتماعی - اقتصادی

پایگاه اقتصادی اجتماعی - اقتصادی	تعداد	درصد
طبقه پایین	۱۵۸	۴۲,۴
طبقه متوسط	۱۱۶	۳۱,۱
طبقه بالا	۹۸	۲۶,۳
جمع	۳۷۲	۱۰۰

- میانگین سنی مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

با توجه به جدول زیر، میانگین مشارکت ورزشی در رده سنی ۵۰ - ۴۰ (۴۰/۱۷) از همه بیشتر و میزان مشارکت ورزشی در رده سنی ۶۰ سال به بالا (۳۸/۰۹) از همه کم تر است.

جدول ۳: مقایسه میزان مشارکت جانبازان ورزشکار با توجه به رده‌های مختلف سنی

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	دامنه تغییرات	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
۳۷۲	۳۹/۳۹	۱۰/۳۰	۶۰	۳۰	۷۶

جدول ۴: مقایسه میانگین مشارکت ورزشی بر حسب رده‌های مختلف سنی

سن	تعداد	میانگین مشارکت ورزشی جانبازان
۳۰-۴۰	۵۷	۳۹/۰۵
۴۰-۵۰	۱۶۸	۴۰/۱۷
۵۰-۶۰	۱۱۸	۳۹/۱۵
۶۰ سال به بالا	۲۹	۳۸/۰۹

- میانگین مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار بر حسب وضع تأهل

با توجه به جدول زیر مشاهده می شود میانگین متغیر مشارکت ورزشی برای جانبازان متأهل برابر ۳/۸۱ و برای جانبازان مجرد برابر ۳/۴۲ است.

جدول ۵: میانگین مشارکت ورزشی جانبازان مجرد و متأهل

وضعیت تأهل	میانگین مشارکت ورزشی جانبازان	انحراف استاندارد
متأهل	۳/۸۱	۱/۲۴
مجرد	۳/۴۲	۱/۳۳

- میانگین مشارکت ورزشی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی جانبازان ورزشکار با توجه به جدول زیر، گروه‌های اجتماعی- اقتصادی بالا با میانگین ۳/۱۰۴۵ بیشترین مشارکت ورزشی را دارا بودند. گروه‌های اجتماعی- اقتصادی متوسط با میانگین ۲/۸۹۲۵ در گروه دوم و گروه‌های اجتماعی- اقتصادی پایین با میانگین ۲/۳۷۳۸ در گروه سوم مشارکت ورزشی قرار گرفتند.

جدول ۶: مقایسه میانگین مشارکت ورزشی بر حسب پایگاه اقتصادی اجتماعی

خطای معیار میانگین	انحراف معیار	میانگین مشارکت ورزشی	تعداد	تعداد
۰/۰۵۹۹۸	۰/۵۶۸۹۹	۲/۳۷۳۸	۱۵۸	طبقه پایین
۰/۰۴۸۵۴	۰/۴۵۶۵۷	۲/۸۹۲۵	۱۱۶	طبقه متوسط
۰/۰۳۴۸۱	۰/۴۵۶۵۷	۳/۱۰۴۵	۹۸	طبقه بالا
۰/۰۳۰۳۳	۰/۵۷۳۹۵	۲/۸۴۳۹	۳۷۲	جمع

- میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار و درصد جانبازی با ملاحظه ارقام جدول متوجه می‌شویم که از مجموع ۲۱۵ نفری که جانباز زیر ۲۵ درصدی هستند، ۱۳/۰۲ درصد مشارکت ورزشی پایین دارند و ۲۳/۷ درصد مشارکت ورزشی بالا دارند. همین طور از مجموع ۱۰۸ نفری که جانباز ۲۵ تا ۵۰ درصد هستند، ۳۵/۱ درصد مشارکت ورزشی پایین دارند و ۷/۴ درصد مشارکت ورزشی بالا دارند و از مجموع ۴۹ نفری که جانباز بین ۵۰ تا ۷۰ درصد هستند، ۶۳/۲ درصد مشارکت ورزشی پایین دارند و ۱۰/۲ درصد مشارکت ورزشی بالا دارند.

جدول ۷: توزیع افراد بر درصد جانبازی به تفکیک میزان مشارکت ورزشی

درصد جانبازی								مشارکت ورزشی
جمع کل		۵۰ تا ۷۰ درصد		۲۵ تا ۵۰ درصد		زیر ۲۵ درصد		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۶/۷	۹۷	۶۳/۲	۳۱	۳۵/۱	۳۸	۱۳/۰۲	۲۸	پایین
۵۶/۷	۲۱۱	۲۶/۵	۱۳	۵۷/۴	۶۲	۶۳/۲	۱۳۶	متوسط
۱۷/۲	۶۴	۱۰/۲	۵	۷/۴	۸	۲۳/۷	۵۱	بالا
۱۰۰	۳۷۲	۱۰۰	۴۹	۱۰۰	۱۰۸	۱۰۰	۲۱۵	جمع کل

آزمون‌های آماری متغیرهای تحقیق (آمار استنباطی)

آزمون فرضیه‌های تحقیق

فرضیه پژوهشی: بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول زیر تحلیل واریانس برای آزمون فرضیه رابطه بین پایگاه اقتصادی اجتماعی - اقتصادی و مشارکت ورزشی را نشان می‌دهد. با توجه به جدول زیر، از نظر آماری بین مشارکت ورزشی و گروه‌های مختلف پایگاه اقتصادی اجتماعی - اقتصادی اختلاف معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. بنابراین فرضیه رابطه بین پایگاه اقتصادی اجتماعی - اقتصادی و مشارکت ورزشی مورد تأیید قرار می‌گیرد. جدول زیر نشان می‌دهد که سه طبقه در سه گروه مختلف مشارکت ورزشی قرار دارند.

جدول ۸: تحلیل واریانس گروه‌های اجتماعی - اقتصادی

	Sum of square	Df	Mean square	F	Sig
Between groups	۲۹/۴۳۹	۲	۱۷/۴۶۲	۳۷۱	۰/۰۰۰
within groups	۸۷/۲۳۱	۳۶۹	۰/۲۵۱	۰/۵۹	۰/۰۰۰
جمع	۱۱۹/۵۲۶	۳۷۱			

جدول ۹: گروه‌بندی میانگین مشارکت ورزشی طبقات اجتماعی - اقتصادی

	تعداد	Subset for alpha= 0.05		
		۱	۲	۳
طبقه پایین	۱۵۸	۲/۳۷۳۸		
طبقه متوسط	۱۱۶		۲/۸۹۲۵	
طبقه بالا	۹۸			۳/۱۰۴۵
Sig		۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰

فرضیه پژوهشی: بین وضعیت تأهل جانبازان ورزشکار و مشارکت ورزشی آنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

با کمک آزمون t مستقل می‌توان گفت مشارکت ورزشی بین جانبازان مجرد و متأهل دارای تفاوت معنی‌داری است یا خیر؟ جدول زیر به بررسی آزمون میانگین مشارکت ورزشی جانبازان به تفکیک وضعیت تأهل می‌پردازد. ابتدا فرض برابری واریانس دو جامعه بررسی می‌شود. با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون (۰/۱۴۲) بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر (برابری واریانس‌ها) تأیید می‌شود. بنابراین جهت بررسی میانگین‌ها از سطر اول جدول (سطر برابری واریانس‌ها) استفاده می‌شود. با توجه به

سطح معنی داری آزمون t مستقل می توان گفت چون سطح معنی داری (۰/۶۲۷) بیشتر از ۰/۰۵ است فرض صفر تأیید می شود. با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت تفاوت معنی داری در میانگین مشارکت ورزشی جانبازان مجرد و متأهل وجود ندارد.

جدول ۱۰: بررسی آزمون t مستقل مشارکت ورزشی جانبازان مجرد و متأهل

آزمون برابری میانگین (Independent sample T-test)		آزمون برابری واریانس		
سطح معنی داری	آماره t	سطح معنی داری	آماره F	
۰/۶۲۷	۰/۸۶۴	۰/۱۴۲	۱/۴۸	فرض برابری واریانس ها
۰/۶۱۴	۰/۸۸۳	-	-	فرض عدم برابری واریانس ها

فرضیه پژوهشی: بین سن جانبازان ورزشکار و مشارکت ورزشی آنان تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به جدول زیر مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون ۰/۰۵ می باشد و نتیجه آن این است که فرضیه H0 رد شده و فرضیه H1 (فرضیه پژوهش) مبنی بر این که بین سن جانبازان و مشارکت ورزشی جانبازان تفاوت ناچیزی وجود دارد، پذیرفته می شود.

جدول ۱۱: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه مشارکت ورزشی و سن

متغیر	Df	F	Mean	Sig
	درجه آزادی		میانگین	سطح معناداری
سن	۲	۴/۸۳۹	۰/۳۵۰	۰/۰۵

فرضیه پژوهشی: بین میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار در رشته های مختلف ورزشی تفاوت معنی داری وجود دارد.

با توجه به این که مشارکت ورزشی در سطح ترتیبی سنجیده شده و رشته ورزشی متغیر اسمی چند مقوله ای است، از آماره فریدمن محاسبه و در جداول زیر به آن پرداخته شده است. در جدول زیر چون سطح معنی داری آزمون فریدمن کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین مشخص می گردد که بین مؤلفه ها از نظر پاسخ دهندگان تفاوت معنی داری وجود دارد. در ادامه بر اساس میانگین رتبه های محاسبه شده، گویه ها به ترتیب اهمیت، رتبه بندی می شوند. یافته های جدول زیر بیانگر این امر است که بالاترین میزان مشارکت ورزشی در رشته ورزشی کوهنوردی و پس از آن در بین افراد، در رشته های ورزشی شنا، دارت، وزنه برداری و بدنسازی و فوتبال به ترتیب به میزان ۲۶/۳۴، ۱۳/۹۷، ۱۱/۸۲، ۹/۶۷ و ۸/۶۰ درصد مشاهده می شود. داده های جدول ارتباط خاصی بین نوع رشته ورزشی و مشارکت ورزشی را نشان می دهد. آماره های مربوطه نیز مؤید تفاوت معنادار بین دو متغیر فوق می باشند.

جدول ۱۲: نتایج آزمون فریدمن جهت بررسی رابطه مشارکت ورزشی و رشته‌های ورزشی

شرح	مقدار
حجم نمونه آماری	۳۷۲
آماره کی دو	۸۲۳/۴۷۲
درجه آزادی	۵
سطح پوشش آماره آزمون	۰/۰۰۰

جدول ۱۳: مقایسه میانگین‌های رشته‌های ورزشی جانبازان ورزشکار

رشته ورزشی	N	Mean rank
کوهنوردی	۹۸	۹۳۷/۷۱
شنا	۵۲	۸۵۰/۷۳
دارت	۴۴	۸۲۳/۴۶
بدنسازي	۳۶	۷۹۶/۱۱
فوتبال	۳۲	۷۶۷/۹۱
تنیس روی میز	۳۰	۷۵۹/۶۸
تیر اندازی	۲۲	۷۵۹/۴۲
باستانی	۲۱	۷۴۶/۴۷
بسکتبال با ویلچر	۱۹	۷۴۴/۱۵
والیبالنشسته	۱۸	۷۱۸/۷۹
جمع	۳۷۲	

فرضیه پژوهشی: بین درصد جانبازی و میزان مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول فوق ارتباط سطوح مشارکت ورزشی را با درصدی جانبازی نشان می‌دهد. با توجه به این که متغیر وابسته در سطح ترتیبی و متغیر مستقل در سطح اسمی سنجش شده است، مقدار کای اسکوئر به دست آمده ۱۵۴/۳۴ در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است. لذا مدارک کافی برای رد فرض صفر داریم و فرضیه تفاوت بین درصد جانبازی و مشارکت ورزشی جانبازان تأیید می‌گردد. نتایج آزمون F علاوه بر تفاوت معنی‌دار در میانگین مشارکت ورزشی جانبازان با درصد جانبازی آنان، بیانگر این است که جانبازان زیر ۲۵ تا ۵۰ درصد، بالاترین میانگین مشارکت ورزشی و جانبازان ۵۰ تا ۷۰ درصد پایین‌ترین مشارکت ورزشی را به دست آورده‌اند.

جدول ۱۴: توزیع افراد بر درصد جانبازی به تفکیک میزان مشارکت ورزشی

درصد جانبازی								مشارکت ورزشی
جمع کل		۵۰ تا ۷۰ درصد		۲۵ تا ۵۰ درصد		زیر ۲۵ درصد		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۶/۷	۹۷	۶۳/۲	۳۱	۳۵/۱	۳۸	۱۳/۰۲	۲۸	پایین
۵۶/۷	۲۱۱	۲۶/۵	۱۳	۵۷/۴	۶۲	۶۳/۲	۱۳۶	متوسط
۱۷/۲	۶۴	۱۰/۲	۵	۷/۴	۸	۲۳/۷	۵۱	بالا
۱۰۰	۳۷۲	۱۰۰	۴۹	۱۰۰	۱۰۸	۱۰۰	۲۱۵	جمع کل
$\chi^2 = 154/34$				$Sig = 0/000$				

بحث و نتیجه گیری

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که میانگین مشارکت ورزشی در بین جانبازان ورزشکار استان تهران (۲/۸) از (۵) و در حد متوسط رو به پایین می‌باشد و نتایج تبیینی تحقیق نیز مبین این است که انگیزه‌های متفاوتی برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در میان جانبازان دارای پایگاه‌های اجتماعی مختلف وجود دارد که شناسایی آن‌ها برای برنامه‌ریزی و گسترش فعالیت‌های ورزشی در میان قشر جانباز مؤثر خواهد بود. یافته‌های این پژوهش بیانگر این است که ارتباط مثبت و معناداری بین وضعیت اجتماعی اقتصادی و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی جانبازان و معلولان ورزشکار وجود دارد؛ به طوری که گروه‌های اجتماعی - اقتصادی بالا با میانگین ۳/۱۰۴۵ بیشترین مشارکت ورزشی را دارا بودند، گروه‌های اجتماعی - اقتصادی متوسط با میانگین ۲/۸۹۲۵ در گروه دوم و گروه‌های اجتماعی - اقتصادی پایین با میانگین ۲/۳۷۳۸ در گروه سوم مشارکت ورزشی قرار گرفتند. این نتیجه با نتایج تحقیق سبیرا و همکاران (۲۰۱۳)، و نندن‌دریش و همکاران (۲۰۱۲)، رضوی و طاهری (۱۳۸۹)، قدرت‌نما و همکاران (۱۳۹۲) و اسلامی و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی دارد. در این رابطه با توجه به نظریه بوردیو می‌توان گفت سرمایه اقتصادی شامل درآمد پولی، سایر منابع مالی، دارایی‌ها و حقوق مالی و سرمایه فرهنگی شامل گرایش‌ها و عادت‌های دیرپایی که طی فرآیند جامعه‌پذیری حاصل می‌شوند و هدف‌های فرهنگی ارزشمندی نظیر قابلیت‌های تحصیلی و مهارتی را به دنبال دارند، مهم‌ترین عامل‌هایی هستند که می‌توانند نحوه توزیع رفتارهای ورزشی در میان اقشار متفاوت جامعه را توضیح دهند.

همچنین، مشارکت ورزشی در میان گروه‌های مختلف سنی جانبازان ورزشکار نیز تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد. برای وضعیت سنی جانبازان ورزشکار، میانگین مشارکت ورزشی در رده سنی ۴۰ تا ۵۰ سال (۴۰/۱۷) از همه بیشتر و میزان مشارکت ورزشی در رده سنی ۶۰ سال به بالا (۳۸/۰۹) از همه کم‌تر است. می‌توان گفت جانبازان در رده سنی ۴۰ تا ۵۰ سال به دلیل پویایی خاصی که حاصل مشارکت آنان در

فعالیت‌های ورزشی است، به تداوم مشارکت در ورزش ترغیب می‌شوند، اما با بالا رفتن سن، فعالیت‌های ورزشی برای آن‌ها پویایی و نشاط لازم را فراهم نمی‌کند. در مورد پایین بودن میزان مشارکت ورزشی در رده سنی ۳۰ تا ۴۰ سال نسبت به ۴۰ تا ۵۰ سال نیز می‌توان گفت با توجه به اینکه تعداد اندکی از جانبازان در این رده سنی قرار دارند و همچنین به دلیل اینکه جوانان جانباز در اوایل دوران زندگی با فشارهای شغلی و زندگی بیشتری مواجه هستند، کمتر به فعالیت‌های ورزشی روی می‌آورند و پس از گذار از دوران جوانی، نیاز به فعالیت‌های ورزشی را بیشتر احساس می‌کنند. لذا باید به موانع مشارکت ورزشی جانبازان سنین بالاتر و جانبازان جوان بیشتر توجه شود و در مجموع، زمینه ای فراهم شود که جانبازان از سنین مختلف امکان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی را داشته باشند.

متغیر بعدی که رابطه معنی‌داری آن با مشارکت ورزشی تأیید گردید، رشته ورزشی بود. یافته‌های پژوهش بیانگر این است که در برخی از رشته‌های ورزشی، جانبازان تمایل بیشتری به مشارکت دارند؛ به طوری که در رشته‌های کوهنوردی، شنا و دارت، بدنسازی، بیشترین میزان مشارکت وجود دارد. نتایج آزمون‌های استنباطی (آزمون کای اسکوئر) نیز بیانگر وجود تفاوت معنادار بین رشته ورزشی و مشارکت ورزشی می‌باشد. معینی (۱۳۷۹)، سکاکی (۱۳۸۶) و نیک‌پور (۱۳۸۳) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که نوع رشته ورزشی تأثیر مستقیمی بر مشارکت‌پذیری جانبازان در فعالیت‌های ورزشی دارد. برخی از رشته‌های ورزشی به دلیل جذابیت خاصی که برای جانبازان دارند، بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند و در این راستا شناخت انگیزه‌های جانبازان ورزشکار می‌تواند در برنامه‌ریزی برای جذب آنان به فعالیت‌های ورزشی مثرتر واقع شود. همچنین در تحلیل تأیید این فرضیه می‌توان گفت برخی از رشته‌های ورزشی سازگاری بیشتری با شرایط جسمانی جانبازان و معلولان دارند و جانبازان بر حسب برخورداری از درصدهای متفاوت جانبازی بدن‌ها روی می‌آورند و امکان پرداختن به همه رشته‌های ورزشی به طور یکسان در میان قشر جانباز وجود ندارد. لذا باید زمینه‌های گرایش جانبازان به سایر رشته‌های ورزشی را نیز فراهم کرد تا این قشر بتوانند با آرامش بیشتری به آنها روی بیاورند.

همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که بین درصد جانبازی و مشارکت ورزشی جانبازان تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان درصد جانبازی، مشارکت در فعالیت‌های ورزشی کاهش می‌یابد و برعکس. جانبازان زیر ۲۵ تا ۵۰ درصد، بالاترین میانگین مشارکت ورزشی و جانبازان ۵۰ تا ۷۰ درصد پایین‌ترین مشارکت ورزشی را به دست آورده‌اند. این نتیجه با نتایج تحقیق سکاکی (۱۳۸۶) مطابقت دارد. در این زمینه می‌توان گفت با افزایش درصد جانبازی به دلیل مشکلات جسمانی و روحی که برای قشر جانباز ایجاد می‌شود، محدودیت‌هایی برای گرایش به فعالیت‌های ورزشی به وجود می‌آید و در این راستا تسهیل شرایط لازم برای ورزش جانبازان دارای معلولیت جسمانی بالاتر می‌تواند در گرایش به فعالیت‌های ورزشی مؤثر واقع گردد.

پیشنهادها

بر مبنای یافته‌های این پژوهش و با تکیه بر چهارچوب نظری می‌توان راهبردهای زیر را برای افزایش مشارکت ورزشی جانبازان پیشنهاد نمود:

۱. لزوم ارائه برنامه‌ریزی دقیق از سوی مسئولان بنیاد شهید و امور ایثارگران و فدراسیون جانبازان برای استفاده بیشتر آنان از سالن‌های ورزشی و اطلاع‌رسانی بیشتر در مورد برنامه‌های ورزشی؛
۲. افزایش مشوق‌های مالی به منظور جذب جانبازان به ورزش و تشویق به ورزش از طریق خانواده، خویشاوندان و دوستان به عنوان منبع شبکه روابط اجتماعی جانبازان؛
۳. تخصیص بودجه مناسب جهت برگزاری مسابقات ورزشی و جشنواره‌های تجلیل از جانبازان ورزشکار جهت ترویج مشارکت داوطلبانه ورزشی جانبازان؛
۴. توزیع مناسب اماکن و تجهیزات ورزشی جهت سهولت دسترسی جانبازان به تمرینات ورزشی؛
۵. استفاده از مربیان مجرب و متخصص در رشته‌های ورزشی مربوطه جهت ایجاد انگیزه مشارکت ورزشی؛
۶. استاندارد سازی اماکن ورزشی مخصوص جانبازان جهت اطمینان از عدم آسیب‌های بدنی؛
۷. همکاری و مشارکت بیشتر شهرداری و نهادهای اجتماعی متولی ورزش جانبازان جهت استفاده جانبازان از امکانات ورزشی و رفاهی به صورت رایگان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ابراهیمی، بوالهروی و ذوالفقاری. (۱۳۸۱). "بررسی رابطه شیوه‌های مقابله با استرس و حمایت اجتماعی با میزان افسردگی جانبازان قطع نخاعی".
- اسلامی، ایوب؛ محمودی، احمد؛ خبیری، محمد و نجفیان رضوی، سید مهدی. (۱۳۹۲). "نقش وضعیت اجتماعی اقتصادی در انگیزه مشارکت شهروندان به ورزش‌های همگانی تفریحی". پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. دوره ۲. شماره ۳.
- آقا علی‌نژاد، حمید؛ رجبی، حمید؛ صدیق، رحمت‌اله و امیرزاده، فرزانه. (۱۳۸۴). "ارتباط میزان فعالیت بدنی، آمادگی جسمانی و ترکیب بدنی با وضعیت اقتصادی اجتماعی دانش‌آموزان دختر ۱۵-۱۷ ساله تهران". نشریه علوم حرکتی و ورزش. شماره ۶.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۴). "شکل‌های سرمایه". از کتاب سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه). افشین خاکباز و حسن پویان، چاپ اول، تهران: نشر شیرازه
- پارسامهر، مهربان. (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی ورزش. انتشارات: دانشگاه یزد
- پارسامهر، مهربان. (۱۳۹۰). "بررسی انگیزه‌های مرتبط با مشارکت مستمر در فعالیت‌های ورزشی در بین دانشجویان تربیت بدنی (مورد مطالعه دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه یزد)". پژوهش‌نامه علوم ورزشی. سال هفتم. شماره سیزدهم.
- پورسلطانی، حسین. (۱۳۸۲). "مقایسه سلامت عمومی جانبازان و معلولان ورزشکار و غیر ورزشکار ایران". پایان‌نامه دکتری، رشته تربیت بدنی، دانشگاه تربیت معلم.
- قدرت‌نما، اکبر؛ حیدری‌نژاد، صدیقه و داوودی، ایران. (۱۳۹۲). "رابطه وضعیت اقتصادی- اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز". نشریه مدیریت ورزشی. شماره ۱۶.
- متین صدر، محمد رضا. (۱۳۷۰). "بررسی افسردگی و تمایلات خودکشی در جانبازان بستری در آسایشگاه تهران و مقایسه آن با جانبازان قطع نخاعی بستری در منزل". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی. انستیتو روان‌پزشکی تهران.
- Bourdieu, P. (1986). **The forms of capital** Richardson J. (ed). Handbook of theory and research for the sociology of education. Greenwood Press.
- Franken, R. E., Hill, R., & Kierstead, J. (1994). "Sport interest as predicted by the personality measures of competitiveness, mastery, instrumentality, expressivity, and sensation seeking". Personality and Individual Differences. 17, 467-476.

- Gill, D. L., Gross, J. B., Huddleston, S. (1983). **"Participation motivation in youth sports"**. International Journal of Sport Psychology. 14, pp: 1-14.
- Graham, A., Reid, G. (2000). **"Physical fitness of adults with an intellectual disability: A 13-year follow up study"**. Research Quarterly for Exercise and Sport. 71(2), pp: 152–161.
- Reiss, S., Wiltz, J., & Sherman, M. (2001). **"Trait motivational correlates of athleticism"**. Personality and Individual Differences. 30, 1139-1145
- Roberts (Ed.) **Motivation in sport and exercise**. Champaign, IL: Human Kinetics. pp. 199-215.
- Rowland, T. W. & Freedson, P. S. (1994). **"Physical activity, fitness, and Health in children"**. Close look pediatrics 93, 669, 672.
- Scanlan, T.K., & Simons, J.P. (1992). **"The construct of sport enjoyment"**. In G.C. Science, 24, pp: 113-12.
- Seabra, A., Mendonc, D., Maia, J., Welk, G., Brustad, R., Fonseca, A. M., Seabra, A. F. (2013). **"Gender, weight status and socioeconomic differences in psychosocial correlates of physical activity in schoolchildren"**. Journal of Science and Medicine in Sport. 16, pp: 320–326.
- Vandendriessche, J. B., Vandorpe, B. F., Vaeyens, R., Malina, R. M., Lefevre, J., Lenoir, M., Philippaerts, R. M. (2012). **"Variation in sport participation, fitness and motor coordination with socioeconomic status among Flemish children"**. Pediatric Exercise.

پروفیسر شہزادہ گل خان اور مطالعات فزیکس
پرنسپل جامعہ علوم انسانی

Sociological Explanation of the Factors Affecting on Sport Participation of Veterans

(Case Study: Tehran province Athlete veterans in 2016)

Bahram Ghadimi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mohammad Rahimi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, Khalkhal Branch, Islamic Azad University, Khalkhal, Iran

Azadeh Asadi

Master degree in Sport Sociology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 25 Sep. 2016

Accepted: 3 Nov. 2016

In the resent research, we intend using a sociological view that includes both theoretical and field sections, explaining the factors affecting Participation of veterans in sports activities. To explain the independent variable, which is a socio- economic status, we use Pierre Bourdieu -contemporary theorist- theory, but in the case of the dependent variable that is sports participation, we use the theories of sports sociology theorists such as Rowland and Freedson, Scanlan and Simon. The field section is a survey and the data measured, described and analyzed using the questionnaire technique. The research sample consisted of 372 athlete veterans in Tehran province. The sampling method is a multi-stage cluster sampling. After completing the questionnaires, the data were analyzed using SPSS software and statistical tests. Processes and statistical tests represent the fact that there is a significant difference between the dimensions of the socio-economic status of athlete veterans (income, occupation and education), age, marital status, sports fields, percentage of veterans and veterans' participation in sport activities.

Key words: Sports Participation, Socio-Economic Status, Sports Fields and Percentage of Veterans